צרות פון קינדער

א שפאנענדער ראמאן פון אידישען לעבען אין פוילען

פון מ. וואַרשאווער

(פארזעצונג)

און אפשר איז עס טאקע אמת? אנקע חאט טאקע געזאגט, אז ניין, וואס־זשע דען האט זי געזאלט זאגען — אז יא? קען מען אזעלכעס דערצעלען א טא־טען?....

ער, ר' איטשע, גלויבט נישט, אז אנקע זאל האבען געהאט א חתן, אזוי ווי זיין ווייב האט איהם געזאגט. אין דעם גלויבט ער נישט. ער גלויבט אבער, אז צוויי פרעמדע מענשען זענען איהר באַ־פאלען. ער גלויבט אין דעם, וואס אנקע האט איהם דערצעהלט און... ער איז אין צווייפעל. אנקע האט איהם נישט אלץ געזאגט און עס קאן זיין, אז עס איז טאקע מיט איהר געשעהן אן אומגליק.

און עס דאכט זיך ר' איטשע'ן, אז ווען מיט זיין טאכטער וואלט נישט גע־שעהן קיין אויסטערליש אומגליק — וואלט אפשר אזא הערמאן שווארץ גארנישט גע־שדרב'ענט זיך צו איהר. טאקע דערפאר, וואס אנקע איז אומגליקליך געווארען — קומט אזא פאן שווארץ און וויל זי ארויס־הייבען פון אומגליק.

פון וואנען ווייסט ער, אז דא שטעקט נישט קיין העכערער טעם? אפשר איז עס א גאט־זאך? אפשר איז באשערט אז די חרפה פון זיין שעהנער אנקע זאל צו־דעקען אט דער דאזיגער שווארצער איד?

ר' איטשע וואקעלט זיך. ער קוקט אויף זיין שכן, וואס הערט נישט אויף צו ריידען, וואס הערט נישט אויף צו זאגען גאלדענע גליקען און עס דאכט זיך איהם, אז אנקע איז צוגעפאלען צו זיינע פיס און מיט א יאמערליך קול קלאגט זי פאר איהם:

— טאטע, הער איהם נישט, טאטע, איך וויל איהם נישט. פארקויף מיך נישט צו דעם דאזיגען שווארצען איד... עס איז נישט אמת, וואס מען זאגט אויף מיר. איך האב נישט געלייקענט פאר דיר.

אזוי דאכט זיך ר' איטשע'ן. אבער אין א רגע ארום עסט זיך איין דער צווייי־פעל אין זיין נשמה, אזוי ווי גרינער זשא־ווער.

— און אפשר יא? — און אפשר טאקע? פארוואס זאל ער אפזאגען?...

און שטיל, אין נעראנק רעדט ר' איטשע צו זיין טאכטער:

— הער מיך אויס, אנקע'שי. איך ווייס אלץ... עס איז געשעהן אן אומגליק, דו ביזט נישט שולדיג, אהן דיין וויסען און אהן דיין ווילען איז עס געשעהן... דאריי־בער באטראכט דיך. אפשר איז גלייך, דו זאלסט דעם דאזיגען מענש, נישט אפזאָ־גען. ער איז אן אלמן, שטיין־רייך. וועסט זיין ביי איהם א קיינערינע, ער וועט פאר־שטעהן, ער וועט, חלילה, דיך נישט פאר־שעהמען. אנקע, באטראכט דיך...

רעדט אזוי ר' איטשע שטיל, ביי זיך אין נעראנק און זיי דורך א חלום הערט ער, ווי שווארץ רעדט:

— איהר פארשטעהט, איך וויל פשוט, אייער טאכטער זאל גוט זיין. זי איז עס כשר ווערט. פארוואס זאל קומען די ער־שטע־בעסטע און האבען אזא שמאלץ־נרוב? בין איך נישט גערעכט, ר' איטשע?

ר' איטשע וועקט זיך אויף, אזוי ווי פון א שווערען שלאף. ער וויל זאגען אן איינען ווארט, ער וויל עפעס געבען צו פארשטעהן דעם פאן שווארץ, אבער דער מח זיינער איז אנגעגאסען אזוי ווי מיט בליי.

— יא, יא. — שאקעלט ער מיט'ן קאפ — אודי, איך פארשטעה...

— איהר זענט דאך א קלוגער איד — ציהט שווארץ — איך בין גארנישט נאך אזוי אלט, זי וועט האבען ביי מיר פון כל טוב.

— יא, יא — שאקעלט ר' איטשע מיט'ן קאפ... אבער מען מוז דאך מיט איהר, מיט מיין טאכטער, אויך ריידען.

— אין דעם טאקע נעהט עס דאך־איך וואלט געזאגט, איהר זאלט זי פריהער צו־רייטען.

— פארשטעהט זיך, פארשטעהט זיך.

— נו, און דערנאך וועט מען זיך ער־גלץ טרעפען, עס הייסט, איך מיט איהר וועלען זיך ערגעץ טרעפען...

ר' איטשע'ן ווערט הייס, וואס אמאל הייסער און הייסער. ער קאן נאך אלץ נישט פועל'ן ביי זיך. ער קאן זיך נאך אלץ נישט צוגעוואונען צום געדאנק, אז דער דאזיגער מענש זאל זיין זיין איידעם.

און עס בליצט־אויף אין מח א בייז פלעמעל. ר' איטשע וויל זיך אויפרייסען און שרייען:

— נעהט אזוינע פון מיר! איהר וועט קיינמאל מיין איידעם נישט זיין — אבער באלד גיט זיך דאס פלעמעל אין מח א לעש אויס און עפעס א קליין ווערימעל נעמט געבערען:

— און אפשר יא? און אפשר איז דיין טאכטער אין אזא מעמד, אז קיין שום אנדערער וועט זי נישט נעמען? איטשע, איטשע, שטעל נישט אויף דער קארט. שפיעל נישט פאר־באנק. מען וויל גליק־ליך מאכען דיין טאכטער. וואס קרימסט־מיט דער נאז? וואס זוכסטו יחוס? נישטא היינט קיין יחוס, אויס. עס איז געשטארבען. א יחסן איז דער, וואס האט געלט. א יחסן איז דער, וואס קאן זיך שטופען מיט די עלענבויגענס, וואס קאן העכער שרייען. אבער דו, איטשע?

— כ'וועל ריידען — זאגט ר' איטשע שווער ארויס — כ'וועל איבערשמיעסען מיט איהר.

— טא ווען קאן איך האבען א תשובה?

— איך וועל אייך אנקלינגען.

איז געגאנגען אזא שמועס ביי איין טישעל. קיינער פון עולם האט נישט גע־וואוסט וועגען וואס עס האנדעלט זיך דא. מען האט אפילו די דאזיגע צוויי מענשען נישט געזעהן.

און ביי א צווייט טישעל איז אויך געגאנגען א שמועס וועגען אנקע'ן. דארט זענען געזעסען צוויי יונגע מענשען: איי־נער — דער זוהן פון הערמאן שווארץ — יאקוב, און דער צווייטער — דער זוהן פון בערנארד ראזענבערג — מאניעק.

זיי האבען זיך היינט דא געטראפען צום ערשטען מאל נאך יענער פארשטעלונג אין "בלויען פויגעל". ביידע זענען געווען פריינט, חברים, דא האבען זיי זיך ערשט געהאנט צוישמיעסען.

זיי האבען זיך אפגערוקט פון גרוי־סען צושריענעם עולם, געהייסען זיך דער־לאנגען צוויי האלבע שווארצע קאווע און צושמיעסט זיך.

זיי האבען זיך נישט געזעהן א שטי־קעל צייט. האבען זיי געוואלט געוואויר ווערען, וואס עס הערט זיך איינער ביים אנדערען, וואס מען מאכט און ווי עס געהען די געשעפטען.

ביידע זענען ביז ערשט נישט לאנג געזעסען לייזדיג־געהער. ביידע האבען אמאל געהאט די איינגענע ווייבלאך און מייד־לאך. ביידע האבען געוואוסט סודות איי־נער פון אנדערען און ביידע זענען געווען "פאן בראט" מיט זיך.

איצט זענען ביידע געווארען לייטי־שע מענשען. מאניעק האט דערצעהלט אז ער ארבייט ביים פאטער. אז ער האט איבערגעריסען מיט די דאנסינגס. אויך יאקוב האט דערצעהלט, אז ער האנדעלט פאר זיך, עס הייסט, מיט זיין שותף פע־ליקס הארטמאן. אז אויך ער האט איי־נערגעריסען מיט'ן הפקר'דיגען לעבען. אמת, מען גיט אמאל א לעב־צי. אבער נישט אזוי ווי אמאל. היינט מוז מען האב־בען מאס. אזוי א ווארט פאר א ווארט. ביז מען איז ארויפגעקומען אויף פרויען.

— זאג נאר — האט זיך יאקוב אנ־גערופע — ווער איז דאס יענע, מיט וועל־כער דו ביזט געווען אין טעאטער?

— א באקאנטע — האט מאניעק ניט גערן געענטפערט.

— דו ענטפערסט מיר אזוי, ווי עס וואלט דיר נישט ניחא געווען מיין פרא־גע.

— א, ניין. פארוואס מיינסטו אזוי?

— דאכט זיך מיר, אז דו ביזט נישט ציפרידען. וואס איך פרעג דיך.

— ס'הייבט זיך נישט אן.

— איז ווער איז זי?

— א באקאנטע.

— פון וואנען קומסטו צו איהר?

— זי ארבייט ביי אונז.

— אך, אזוי... נו, ווער איז זי?

— א בעל־הבתיש מיידעל.

— זי איז זעהר שעהן...

— יא...

(ווערט פארגעזעצט)

ווייסענשאפטמאן

(פארזעצונג פון פיידזש 4)

מען קאן זיי פארגלייכען אלס פלאנעטען פון איין גרופע. אין פארגלייך מיט די אנדערע פלאנעטען פון אונזער זונען סיסטעם. ווען מיר נעהמען די גייטער־דיגע פיער פלאנעטען — יופיטער, סאַ־טורן, אוראנוס און נעפטון, זעהען מיר ווידער פאר זיך א גרופע פון גיגאנטען, פארשטעהט זיך אז אויך דא זיינען די פלאנעטען ניט פון קיין גלייכער גרויס, אבער אויך דא זיינען די אונטערשיידען אזעלכע וואס שטערען ניט אנצונעהמען זיי. אלס פלאנעטען פון איין גרויס. מוז מען דארום קומען צום שלוס אז אונזערע פלאנעטען זיינען געשאפען געווארען צו פיער אין א צאהל.

אזוי ווי דער ניינטער פלאנעט איז פון א גרויס, דענקט מען, גאנץ עהנליך צו דער גרויס פון אונזער ערד, קאן מען דאך איהם ניט צורעכענען צו דער גרופע פון די גיגאנטען נאך וועלכע ער קומט — מוז מען קומען צום שלוס, אז ער געהערט צו א באזונדערער, ווייטער גרופע און אזוי ווי פלאנעטען קומען אין גרופען פון פיער ווארטען נאך דריי פלאנעטען ענטדעקט צו ווערען.

ווייסען מיר ניט צו פראפעסאר סניי־דערס טעאריע איז ווייסענשאפטליך אויס־געהאלטען. אינטערעסאנט אבער איז זי, צאנאל אזוי ווי זי איז איצטער, פאר־ווארען נאך איינינע באראקטעריסטישע פאקטען פון איצטיגען אידישען לעבען אין רוסלאנד, צו וועלכען עס וועט נאך אויס־קומען אומקעהרען זיך אויספיהרליך.

דאס אידישע לעבן

(פארזעצונג פון פיידזש 4)

פאלקלאר, וועלכע באשעפטיגט זיך מיט פארשיעדענע ארגאניזאטאריש־ואמעלערי־שע און טעאטרעטש־פארשערישע ארבייט־טען. ביי דער קאמיסיע געפינט זיך א ספעציעלער קאבינעט פאר מוזיקאלישע עטנאגראפיע. אין וועלכען עס ווערען פאנצענטרירט פאלקסלידערער, קלעזמער־ישע ווערק אין פארשיעדענע וואריאנטען, פארשריבענע לוים'ן געהער און אויפגע־נומענע אויפ'ן פאנאגראף.

א באזונדער געוויכט ווערט געלייגט אויף דער ארגאניזירונג פון א ספעציעלער אפטיילונג פאר אלע ווערק פון און וועגען דעם ניט לאנג פארשטארבענעם אין פאַ־ענסטינע אידישען קאמפאזיטאר יואל ענגעל.

ווי באקאנט איז ענגעל געווען איי־נער פון די פיאנערען און פאפולערסטע קאמפאזיטארס אויפ'ן געביט פון אידישע פאלקס מוזיק. האט פיעל אליין געשריבען אידישע קאמפאזיציעס, און וועגען איהם איז פיעל געשריבען געווארען. אין דער פרעסע און דאס גלייכען. ווערט דאס מען קאן זיי פארגלייכען אלס פלאנעטען פון איין גרופע. אין אנדערע פלאנעטען פון אונזער זונען סיסטעם. ווען מיר נעהמען די גייטער־דיגע פיער פלאנעטען — יופיטער, סאַ־טורן, אוראנוס און נעפטון, זעהען מיר ווידער פאר זיך א גרופע פון גיגאנטען, פארשטעהט זיך אז אויך דא זיינען די פלאנעטען ניט פון קיין גלייכער גרויס, אבער אויך דא זיינען די אונטערשיידען אזעלכע וואס שטערען ניט אנצונעהמען זיי. אלס פלאנעטען פון איין גרויס. מוז מען דארום קומען צום שלוס אז אונזערע פלאנעטען זיינען געשאפען געווארען צו פיער אין א צאהל.

אזוי ווי דער ניינטער פלאנעט איז פון א גרויס, דענקט מען, גאנץ עהנליך צו דער גרויס פון אונזער ערד, קאן מען דאך איהם ניט צורעכענען צו דער גרופע פון די גיגאנטען נאך וועלכע ער קומט — מוז מען קומען צום שלוס, אז ער געהערט צו א באזונדערער, ווייטער גרופע און אזוי ווי פלאנעטען קומען אין גרופען פון פיער ווארטען נאך דריי פלאנעטען ענטדעקט צו ווערען.

ווייסען מיר ניט צו פראפעסאר סניי־דערס טעאריע איז ווייסענשאפטליך אויס־געהאלטען. אינטערעסאנט אבער איז זי, צאנאל אזוי ווי זי איז איצטער, פאר־ווארען נאך איינינע באראקטעריסטישע פאקטען פון איצטיגען אידישען לעבען אין רוסלאנד, צו וועלכען עס וועט נאך אויס־קומען אומקעהרען זיך אויספיהרליך.

אייזיק טאביק ווערט געזוכט

ווער עס ווייסט פון אייזיק טאביק, וועלכער געפינט זיך אין קאנאדע, אדער אפשר ווייסט עמיצער פון זיינע קינדער מתתיהו, ישראל אן לאה, זאל אזוי גוט גוט זיין און מעלדען צו רעוו. שאפירא, פון קוירקלענד־לייק, אנט. ער האט אמאל געארבייט ביי מר. ראזנער, לאר־טארס, מאנטאבא.

עס איז פאראן זעהר וויכטיגע אינ־פארמאציע פאר איהם.

פאפולער

אויפ'ן אלגעמיינעם פארלאנג אונזער לעצט־וואכענדיגען ספעשעל

75 צ

1 פ'אי'ן

דער אפער איז גאר גוט פאר

מאנטאג
דינסטאג
מיטוואך
דאנערשטאג

2 מענער סוטס
2 ריידס אדער מענער קאוטס
1 סוט און
1 קאוט

טעלעפאן ווייווערלי 4663-4

De FOREST Cleaners & Dyers LIMITED

אונטער נייער פארוואלטונג

HOTEL ABERDEEN

17 וועסט 32 סטריט

ניו־יארק סיטי

צווישען בראדוויי און 5־טע עוועניו

ניי־אייסנעבעערט

300 רומס באדס און $2.50 א טאג און העכער.

2 מינוט פון האדסאן טיובס, 3 מינוט פון פענסילוויניא סטיישאן, נאהענט צו טעאטערס, באסעס און סטארס.. ספעציעלע וועכענטליכע פרייזען.

STOCKTON & STOCKTON

אייגענטימער.

עלעקטרישען

הויז ווייערינג און ריפיירינג, עסטי־מענטס. קיין דזשאב צו גרויס אדער צו קליין. קיין שאדען צו דעקאראציעס ביים פיקסען.

איך האב אויך א פולען סטאק פון הארדוויער פיקסטשורס, לעמפס און רופינג סופלאיס.

דזש. דזשייקאבסאן

926 ראנדעל סטריט, וועסט.

טעלעפאן טריניטי 2111.

1930 - מאניפעסט - 1905

25 ר' ר' ר'